הלכות הכשר כלים

ילקוט יוסף

מתוך ילקוט יוסף, מאת הרב יצחק יוסף.
הטקסט נלקח מאתר «ילקוט יוסף חינם – האתר להפצת יהדות» (yalkut.info).
זכויות היוצרים על הטקסט שמורות לבעליהן. הקובץ נועד ללימוד בלבד ואינו למכירה.
geulaquiz.com

סימן קכ – דיני טבילת כלים

א הקונה כלי סעודה חדשים מגוי, אסור להשתמש בהם עד שיטבילם במקוה או במעיין קודם שישתמש בהם, שכך נאמר בשלל של כלי מדין, "אך במי נדה יתחטא", ופירשו חז"ל (עבודה זרה עה:), מים שהנדה טובלת בהם. ונחלקו הפוסקים אם טבילה זו חיוב מן התורה, או אינה אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא. ומדברי מרן נראה דסבירא ליה דהוי מדאורייתא. ומיהו טבילת כלי זכוכית לכולי עלמא הויא רק מדרבנן. ובספיקם יש להקל. [יחוה דעת חלק ד' סימן סד עמוד רלב. הליכות עולם חלק ז' עמוד רנ].

ב צריך להטביל הן כלים העשויים מכל מיני מתכות והן כלים העשויים מזכוכית, וכן כלי פיירקס ודורלקס המיובאים מחו"ל. אבל כלים העשויים מחרס, או כלים המצופים חרס, אין צריך להטביל, וכן כלים העשויים מפלסטיק או מניילון, וכן כל כלי פורצליין [בלשון ערבי פרפורי] פטורים מטבילה. [שו"ת יביע אומר חלק ד' סימן ח. יחוה דעת חלק ג' סימן ס' עמוד קצב]. ואין למורה הוראה ששואלים אותו להצריך להחמיר להטביל כלי פורצלן, מצד חומרא, שאין אחר המנהג כלום. וכיום בהרבה מקומות בעולם רוב כלי הפורצליין מצופים זכוכית, ולכן צריכים טבילה, וראה להלן סעיף ג'. [הליכות עולם חלק ז' עמוד רנז].

ג כלי חרס המצופים מבפנים ומבחוץ באבר או בזכוכית, צריכים טבילה בברכה. ואם אינם מצופים אלא רק מבפנים, יטבילם בלא ברכה. [הליכות עולם ח"ז עמוד רנז].

ד כלי חרס המצופים באבר או בזכוכית רק מבפנים, שיש בהם מחלוקת אם צריכים טבילה, והדין הוא שיש להטביל אותם בלא ברכה, וכנ"ל, אם הם חביות גדולות של חרס המצופים, אין צריך להטבילם כלל, מפני שיש טירחא רבה בהטבלתם. וטוב שיתנם במתנה לגוי ויחזור וישאילם ממנו בדרך שאלה. [הליכות עולם ח"ז עמוד רסא].

ה בעת שמטביל את הכלים צריך שהכלי יהיה רפוי בידו. וצריך להטביל כל הכלי כאחד, ואפילו הוא כלי גדול וארוך, משום שאין טבילה לחצאין. [הליכות עולם ח"ז עמוד רנג].

ו צריך להזהר שלא תהיה חציצה בין הכלי לבין המים שבמקוה, ולכן אם יש חלודה על הכלי אפילו הוא חדש שלא נשתמש בו הגוי, צריך לנקותו יפה, ולהעביר החלודה מעליו. ולכן אולר שהלהב של הסכין מקופל בתוכו, צריך שיפתח אותו בעת טבילתו, כדי שיחדרו המים בכל סביבתו של הסכין, שאם ישאר הסכין בפנים ויטבילנו כשהוא מקופל בתוכו, יש לחוש לחציצה. וכן כל כיוצא בזה. והתוית הדבוקה לכלי צריך להסירה לפני הטבילה. [הליכות עולם ח"ז עמוד רעד].

ז אם מטביל כלי אחד, מברך עליו, אשר קדשנו במצותיו וצונו על טבילת כלי. ואם הם שני כלים או יותר מברך אקב"ו על טבילת כלים. ובדיעבד, בין שבירך על כלי אחד, על טבילת כלים, בין שבירך על טבילת כלים רבים על טבילת כלי, יצא. [יחוה דעת חלק ב' סימן יט עמוד עז. הליכו"ע ח"ז עמוד רנד].

ח יברך קודם טבילת הכלי, שיהיה עובר לעשייתן, ואם מטביל את הכלים בתוך המקוה המיועד לטבילה לרבים, יצא מחוץ לחדר ויברך, ויזדרז להטביל מיד. ואם מטביל בבור המיוחד לטבילת כלים, אם המים שם עכורים יתרחק ד' אמות יברך ויזדרז להטביל מיד. [הליכו"ע ח"ז עמוד רנד].

ט כלי שיש בו ספק אם חייב בטבילה או לא, יטביל עמו כלי אחר שחייב בטבילה בודאי, ויברך על טבילת כלים. ואם אין תחת ידו כלי הצריך טבילה ודאי, יטביל הכלי הספק בלי ברכה. [הליכות עולם ח"ז עמוד רנה].

ט כלי סעודה המיוצרים בארץ ישראל, ונמכרו לבעל חנות-כלים שהוא קראי, או מחלל שבת בפרהסיא, הקונה מהם כלים אלה, מן הדין אין צריך להטבילם, אם הכלים הם תוצרת בית חרושת של ישראל. ואם רוצה להחמיר להטבילם אסור לו לברך עליהם. ובכלי זכוכית הנקנים ממחלל שבת אפילו ממדת חסידות אין צריך להטבילם כלל. [יביע אומר חלק ב' חלק יורה דעה סימן ט'].

י אבל הקונה כלים מן הגוי, אף על פי שהכלים הם תוצרת בית חרושת של ישראל, והפועלים ישראלים, מכל מקום כיון שעברו לרשותו של הגוי וקנינו, צריכים טבילה, שיצאו מרשות הגוי ונכנסו לרשות ישראל. [שם].

יא ישראל מומר לחלל שבת, ואפילו המיר לדת אחרת, וחזר בתשובה, אינו צריך להטביל את הכלים שברשותו. ורק את הכלים שנקנו מגוי או היו קודם ברשות הגוי, צריך להטביל. [ומכל מקום צריך להכשיר את הכלים שאכלו בהם דבר איסור ויעשה כן על פי שאלת חכם]. [הליכות עולם ח"ז עמוד רסט].

יב בעל ואשה נכרים שהתגיירו כדת, אינם צריכים להטביל את כלי הסעודה שלהם שנקנו קודם הגירות. ודי שיכשירו אותם כדת ממה שבלעו איסור. [יביע אומר ח"ז סימן ח'. ושם ביאר שאין זה דומה למעשה שהיה בכלי מדין, ועוד, שכאשר נתגיירו חלה עליהם קדושת ישראל, ואותה קדושה חלה גם על כליהם, וכמ"ש האחרונים. הליכות עולם ח"ז עמוד רסט].

יג סוחר יהודי המוכר כלי סעודה חדשים הקנויים מגוים, והטביל כמה כלים מפני שרצה להשתמש בהם לצרכי סעודתו, ואחר כך נמכרו לישראל אחר, יש אומרים שהקונה חייב להטבילם שוב, מפני שבשעת טבילתם הראשונה היו פטורים, כי ברשות הסוחר לא היו עומדים אלא לסחורה, ויש חולקים, ולכן למעשה הקונה יטבילם בלא ברכה. [יביע אומר חלק ז' חלק יורה דעה סימן ט'].

יד כלי סעודה של בתי מלון, יש להטבילם בלא ברכה. [יביע אומר חלק ז' חיו"ד סימן ט' אות ג].

טו מותר לאכול ולשתות בקיוסק או במסעדה ובבית הארחה כשרים, אפילו כשיודעים בבירור שכלי הסעודה לא הוטבלו, וכן הדין בכלים שבמטוס, כי רבים מהאחרונים פוטרים אותם מדין טבילת כלי סעודה הנקנים מעכו"ם, מפני שעיקר קנייתם למסעדה ולקיוסק הוא לצורך מסחר, לארח בהם תיירים ועוברים ושבים, בכדי להרויח לפרנסתם, ולא להשתמש לצרכי בעל המסעדה ובני ביתו. ואמנם המנהג שמטבילים את הכלים של בתי המלון ומסעדות בלא ברכה. [יבי"א ח"ב סי' ט. יחו"ד ח"ד סי' סב עמו' רכה. הליכו"ע ח"ז עמוד רנא וערה]

טז ואמנם המתארח אצל חבירו שלא הטביל את הכלים, אין לאורח להשתמש בכלים שלא הוטבלו, ואפילו אם בעל הבית עבר והשתמש בכלים אלה במשך זמן רב. ועל כל פנים אין המאכל או המשקה שבכלי נאסרים. [יחו"ד שם. יבי"א שם. הליכו"ע שם] [שלא הוטבל].

טז במקומות שרוב בתי החרושת לכלים הם יהודים, וקנה כלים ואינו יודע אם הם של בתי חרושת של גויים או לא, אין צריך להטביל. [יביע אומר חלק ד' סימן ח סק"ה. וח"ו סימן יב סק"ה. יחוה דעת חלק ג' סימן ס' עמוד קצ]

יז ישראל שקנה כלים חדשים מן הגוי, על מנת להסתחר בהם, לא ישתמש בהם לעצמו אפילו עראי בלי טבילה, ואם הטבילם, יודיע לקונה אותם שכבר נטבלו, כדי שלא יבא לידי ברכה לבטלה. [הליכות עולם ח"ז עמוד רסח].

יח קומקום חשמלי שאם יתנוהו במים של המקוה להטבילו, יתקלקל, וכן כלי חשמל גדולים שאי אפשר להטבילם, יתנהו במתנה לגוי, ויחזור וישאלנו ממנו, כי השואל או השוכר כלים חדשים מן הגוי פטור מלהטבילם, כיון שלא קנאם להיות שלו. ואין זה דומה למעשה שהיה בכלי מדין, שהכלים היו לגמרי של ישראל. [הליכות עולם ח"ז עמוד רסה].

יט חצובה ששופתים עליה הקדרה, אפילו אם לפעמים נותנים עליה לחם לחממו, הולכים אחר רוב תשמישה, ופטורה מן הטבילה. וסכין של שחיטה אינו צריך טבילה, מפני שעדיין הבשר צריך בישול או צלייה, ואין עליו עדיין תורת אוכל ממש. [שם עמו' רסו].

כ ריחיים או מדוכה ששוחקים בהם קפה בלבד, אין צריכים טבילה, כיון שהקפה צריך בישול, ואין אוכלים אותו בעינו. וכל שכן אם מכונת הרחיים היא חשמלית, שיש חשש שתתקלקל אם יכניסה למים של המקוה, שאינה צריכה טבילה. [הליכות עולם ח"ז עמוד רסז].

כא מפצח אגוזים, מן הדין אין צריך טבילה, וטוב להטבילו בלא ברכה. [הליכו"ע ח"ז עמוד רסז].

כב שיניים תותבות אינם צריכים טבילה, אפילו נעשו על ידי גוי. [הליכות עולם ח"ז עמוד רסח].

כג ישראל שנתן חתיכות כסף לאומן גוי לעשות לו כלי, אין הכלי הזה צריך טבילה, הואיל ועיקר הכסף הוא משל ישראל, וכן ראוי להורות. [הליכות עולם ח"ז עמוד רסח].

כד כלים של חמץ שנכללו בשטר המכירה של מכירת החמץ, ראוי להחמיר הטבילם בלי ברכה. [יביע אומר חלק ו' חיו"ד סימן יא. יחוה דעת חלק ג' סימן כד, חזון עובדיה על פסח מהדו"ק עמוד רצ].

כה קטן אפילו הגיע לחינוך, אינו נאמן לומר על כלי סעודה של מתכות שהטבילם, אבל כשר הוא להטביל הכלים בפנינו, ויברך על טבילת הכלים, וכן נאמן הוא לומר על כלי זכוכית שהטבילם, כיון שעיקר חיוב טבילת כלי זכוכית אינו אלא מדברי סופרים. [שו"ת יביע אומר חלק ב' סימן ט אות ח'. ובילקוט יוסף חלק א' מהדורת תשמ"ה, עמוד קצ. הליכות עולם ח"ז עמוד רסב].

כו אין לשלוח קטן להטביל כלי מתכות, שמאחר וטבילת כלי מתכות מדאורייתא, לא מאמינים לקטן על זה. ומכל מקום להטבילם בפני ישראל גדול מותר. [ילקו"י דיני חינוך עמ' רעד]

כז אף על פי שמבואר בשלחן ערוך (סי' קכ ס"ד) שאין הקטן נאמן על טבילת כלים, מכל מקום בר מצוה שהגיע לכלל שנים נאמן על טבילת כלים, אף שלא נבדק אם הביא שתי שערות, דסמכינן על החזקה דרבא להקל בזה. [יביע אומר ח"ד חיו"ד סי' ט' אות ד. הליכו"ע ח"ז עמו' רסב].

כח אם הטביל כלים על ידי גוי בדיעבד עלתה להם טבילה. אבל לכתחלה לא יעשה כן, בשביל הברכה, שאם לא יטבילם בעצמו אינו רשאי לברך, שאין שליחות לגוי. [הליכות עולם ח"ז עמוד רסג].

כט צלוחיות גדולות של זכוכית שמכניסים בהם יין לקיום, אבל אין משתמשים בהם לשתות מהן, ראוי לטובלן בלא ברכה. ויש פוטרים אותן לגמרי מן הטבילה. והמיקל יש לו על מה שיסמוך. [הליכות עולם ח״ז עמוד רנו].

לא כלים שהוטבלו כדת, ונתערב בהם כלי שעדיין לא הוטבל, יש אומרים שדינו ככל תערובת יבש ביבש, חד בתרי בטיל, ויש מחמירים לחזור ולהטביל את כולם, דהוי כמו דבר שיש לו מתירים, אך יטבילם בלא ברכה. ואם הם כלי זכוכית יש להקל שלא להצריכם טבילה כלל. [הליכות עולם ח״ז עמוד רעו].

סימן קכא – דיני הכשר כלים

א הלוקח כלים ישנים מן העכו״ם כדרך שנשתמש בהם העכו״ם כך הוא היכשרן, וכבולעו כך פולטו. ותנור שאופים בו לחם עם שומן מן החי, שהוא אסור מן התורה, ורוצים לאפות בו פת של ישראל, ואי אפשר לפרק את התנור וללבן אותו, הדרך היא להמתין עשרים וארבע שעות בלא להשתמש בתנור זה כלל, ואחר שינקו אותו היטב שלא ישאר בו שום חשש דבר בעין, וישפשפו היטב במי אמה או אקנומיקה מהדברים הפוגמים בודאי, כדי לוודא שאם נשאר משהו מהפת האסורה או מהשומן ייפגם על ידי חומרי הניקוי. ויעשו ליבון קל, ודי בזה במקום צורך. [יביע אומר חלק ט׳ חאו״ח סימן מה אות ב].

ב כלים יקרים העשויים פורצליין (פרפורי), כגון צלחות וכוסות, שנשתמשו בהם באיסור, ועברו יותר משנים עשר חודש שלא נשתמשו בהם כלל, ויש הפסד מרובה לזורקם, מותר להשתמש בהם אחר מעת לעת, דחשיב כדיעבד. ומכל מקום לרווחא דמילתא יש לעשות להם הגעלה ג׳ פעמים, ולהשתמש בהם בהיתר. [יביע אומר חלק ז׳ חלק יורה דעה סימן י׳, ושם דן בבעל תשובה אשר בהיותו רחוק מתורת ה׳ השתמשו בביתו במערכת כלים אחת לבשר וגם לחלב, ואת הבשר לא הכשירוהו כדת, באופן שהכלים נאסרו, וכשזכה לחזור בתשובה, קנה כלים חדשים להשתמש בהם כדת, ונשארו אצלו כלים רבים יקרים העשויים פורצליין (פרפורי), ובעיקר צלחות וכוסות, שנשתמשו בהם באיסור, ועברו יותר משנים עשר חודש שלא נשתמשו בהם כלל, ושם האריך בדברי החכם צבי וסיעתו דס״ל שאחר ששהו הכלים י״ב חודש, כלה הטעם הבלוע בהם, והוי כעפרא בעלמא, ומותר להשתמש בהם, והאחרונים השיגו עליו מתשובת הרשב״א דס״ל דלא מהני ישון י״ב חודש אלא בקנקנים שהיו בהם יין נסך, שאחר י״ב חודש כלה הלחלוחית שבהם, משא״כ בשאר איסורים. אולם מדברי הרמב״ן והרא״ה מוכח דפליגי, וס״ל להקל בזה גם בשאר איסורים, ומכיון דהוי פלוגתא דרבוותא בדרבנן, ספקא דרבנן לקולא, ובצירוף שהצלחות והכוסות אינם אלא כלי שני, וגם בצירוף דעת האומרים שכל שיש הפסד מרובה בדבר, כגון כלי חרס שנשתמשו בהם באיסור, מותר להשתמש בהם אחר מעת לעת, דהוי כדיעבד].

ג מחבת שטיגנו בו בשמן דבר איסור, אין מועיל לו הגעלה, וצריכה ליבון, דלא חשיב ככלי שהשתמשו בו בדבר לח, ואמנם לגבי פסח יש להקל בהגעלה, שהרי רבים מהפוסקים סוברים דחמץ נחשב היתרא בלע ואין בו דין ליבון, ואף שמרן הש״ע החמיר (בסימן תנא ס״ד) להצריך ליבון בכלים שבלעו חמץ בלא אמצעות רוטב, מכל מקום בכהאי גוונא יש לסמוך עליהם להקל בהגעלה. [יביע אומר חלק י׳ דף שכ טור א׳ אות יח].

ד קצב שמכר בשר החתום בחותם חלק, ואחר כך נתברר שבאותה חנות היתה גם בהמה אחת טריפה, והוא מכר אותה בטעות, והקונים בישלו את הבשר בכלים, ונתנו הבשר בצלחות העשויים מכלי פורצליין, או אמאייל [מתכת מצופה בסממנים] וקיים הפסד מרובה לאסור הכלים, יש להורות להכשיר את הכלי על ידי הגעלה, וגם את כלי החרס יש להתירם על ידי הגעלה ג׳ פעמים, מאחר שאין השואלים בטוחים שנכשלו באכילת בשר טריפה, כי אצל אותו קצב היה גם בשר של בהמה כשרה.[יביע אומר ח״י חיו״ד סימן ה׳ עמוד קצו].

סימן קכב – דין נותן טעם לפגם בכלים

א המבשל במזיד בקדרה שאינה בת יומא, יש להחמיר ולאסור עליו התבשיל, אף על פי שקיבל טעם לפגם, משום קנס. [שו״ת יביע אומר חלק ח׳ חלק יורה דעה סי׳ יד. שכן מבואר בדברי הרשב״א והרא״ה והמאירי והריטב״א. ושלא כדברי הרב שם אריה שפסק להתיר, ולא זכר שר מהראשונים הנ״ל, גם שלא כדברי הרה״ג רבי יוסף ידיד בשו״ת שארית יוסף שפסק להקל, וגם ממנו נעלמו דברי הראשונים הנ״ל].